

Handläggare
Emma Fritzhow
Telefon: 08-50803128

Till
Järva stadsdelsnämnd
2025-04-24

Reviderade riktlinjer för handläggning av försöks-, tränings- och Bostad Först-lägenheter

Svar på remiss från kommunstyrelsen, diarienummer KS 2025/156

Förvaltningens förslag till beslut

Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har skickat en remiss av reviderade riktlinjer för handläggning av försöks-, tränings- och Bostad Först lägenheter upprättade av socialförvaltningen. Syftet med riktlinjerna är rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till insatserna försöks- och träningslägenheter.

Förvaltningens bedömning är att de nya riktlinjerna till viss del kommer påverka berörda verksamheter då befintligt boendestöd behöver breddas eftersom förslaget inkluderar de nya målgrupperna våldsutsatta och personer som skrivs ut från långvarig intuitions- eller kriminalvård. Utöver detta bedöms förslaget inte i någon större utsträckning påverka det befintliga uppdraget då det redan finns befintliga strukturer och arbetssätt.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sin helhet och föreslår att Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bakgrund

Stockholms stads nuvarande riktlinjer för handläggning av försöks- och träningslägenheter antogs av kommunfullmäktige 2011-05-23 och uppdaterades 2014-01-14. Syftet med riktlinjerna är rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till insatserna försöks- och träningslägenheter.

Behovet och anledningen till revidering är bland annat att Justitieombudsmannen (JO) har fattat nya beslut rörande socialtjänstens roll som hyresvärd, ett identifierat behov av att modernisering i förhållande till begrepp och beskrivningar samt att Bostadsförmedlingen i Stockholm AB:s roll i arbetet förändrats över tid.

Riktlinjerna har tagits fram av socialförvaltningen i samarbete med stadsledningskontorets juridiska avdelning. Vidare har tre olika arbetsgrupper bestående av representanter från flertalet stadsdelsförvaltningar och bostadsbolag ingått i arbetet med att revidera riktlinjerna.

Remiss, riktlinjer samt foljebrev bifogas.

Ärendet

Kommunstyrelsen har för yttrande remitterat reviderade riktlinjer för handläggning av försöks-, tränings- och Bostad Först-lägenheter. Remissinstanser är Stadsledningskontoret, Bromma-, Enskede-Årsta-Vantörs-, Farsta-, Hägersten-Älvsjö-, Hässelby-Vällingby-, Järva-, Kungsholmens-, Norra innerstadens-, Skarpnäcks-, Skärholmens- och Södermalms stadsdelsnämnd samt Bostadsförmedlingen i Stockholm AB, Familjebostäder, AB, SHIS Bostäder, Stockholms hem, AB och Svenska Bostäder, AB. Kommunstyrelsen har bett om remissinstansernas yttrande senast den 29 april 2025.

De reviderade riktlinjerna innehåller anvisningar för utredning, bedömning och beslut om bistånd enligt SoL och reglerar följande insatser:

Bistånd till bostadsanskaffning av *permanent* karaktär

- Försökslägenhet
- Bostad Först-lägenhet

Bistånd till bostadsanskaffning av *tillfällig* karaktär

- Träningslägenhet

Nedan redovisas de förslag som på avgörande sätt skiljer sig från nuvarande riktlinjer och bedöms ha störst bäring på förvaltningens verksamheter. Skillnaderna redovisas under följande rubriker:

- Bistånd till permanent bostadsanskaffning genom försöks- och Bostad Först-lägenhet
- Bistånd till tillfällig bostadsanskaffning genom träningslägenhet
- Gemensamt för alla insatser

Bistånd till permanent bostadsanskaffning genom försöks- och Bostad Först-lägenhet

- I nuvarande riktlinjer står att "Försökslägenhet är en resurs för vuxna personer med missbruks-, psykiska eller allvarliga sociala problem ...". Skrivningen om allvarliga sociala problem föreslås utgå. Detta motiveras genom att formulering är vag samt sakna stöd i aktuell rättspraxis.
- Vidare föreslås att skrivningarna "bedöms ha stabilitet när det gäller alkohol- och drogfrihet...", respektive "är beredd att följa de överenskommelser som följer av arbetsplanen/överenskommelsen..." i nuvarande riktlinjer om förutsättningar som ska vara uppfyllda för att en person ska få bistånd till försökslägenhet tas bort. Detta då bistånd enligt SoL inte får villkoras mot att en person gör ett åtagande om att vara drogfri eller följa någon specifik behandlingsplan.

Bistånd till tillfällig bostadsanskaffning genom träningslägenhet

- I nuvarande riktlinjer står "Boende i träningslägenhet kan vara en förberedelse inför boende i försökslägenhet eller annan mer permanent form av boende". I förslag till reviderade riktlinjer förtydligas att en person som bedöms ha rätt till bistånd i form av insatsen försökslägenhet eller Bostad Först-lägenhet ska beviljas detta utan krav på att först ha haft insatsen träningslägenhet. Förtydligande bedöms kunna bidra till ökade möjligheter att använda bistånd till tillfällig bostadsanskaffning på ett mer flexibelt sätt.
- I förslag föreslås att bistånd i form av träningslägenhet ska kunna beviljas som del i stöd- eller vårdkedja. Detta kan vara aktuellt i de fall då den enskildes förutsättningar att tillgodogöra sig stöd- och vårdinsatser bedöms vara större med stöd av bistånd i form av träningslägenhet än med stöd av andra jämförbara boendeinsatser. Exempel som nämns är våldsutsatta personer och personer som skrivs ut från långvarig intuitions- eller kriminalvård.

Gemensamt för alla insatser

- I reviderade riktlinjer förtydligas att insats i form av bostadssocialt kontrakt alltid ska kombineras med insats i form av personellt boendestöd i syfte att stärka personens förmåga att uppfylla sina åtaganden som hyresgäst och kunna upprätthålla ett kvarboende över tid.
- En skillnad mellan förslag till reviderade riktlinjer och nuvarande riktlinjer är att en avgränsning föreslås. Avgränsningen avser personer som är aktuella för insatser

på grund av gängrelaterad kriminalitet och som kan vara föremål för hotbild. Som skäl anges att socialnämnden som förstahandshyresgäst har ett ansvar för att medverka till övriga hyresgästers trygghet.

- I reviderade riktlinjer lyfts behovet av att upprätta en krisplan avseende konkreta åtgärder då målen av olika skäl riskerar att äventyras. Detta då målet för insatserna är främjande av boendestabilitet över tid.
- Förslaget innehåller också instruktioner kring hur biståndsbeslut och hyresavtal kan kopplas samman för att ge beslutande nämnd möjlighet att säga upp hyresavtal i samband med att biståndet upphör. Detta för att det i vissa fall kan finnas en osäkerhet hos beslutande nämnd kring om den enskilda personen har förutsättningar att tillgodogöra sig beviljat bistånd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelning individ och familj i samråd med avdelningen för äldre, funktionsnedsättning och socialpsykiatri.

Jämställdhetsanalys

I riktlinjerna anges möjligheten att bevilja träningslägenhet som en del av en vårdkedja för våldsutsatta. Det innebär att den enskilde beviljas bistånd i form av ett tidsbegränsat andrahandskontrakt utan möjlighet att kunna överta förstahandskontrakt. Detta i förhållande till insatsen försökslägenhet, där målgruppen är personer med långvariga svårigheter till följd av skadligt bruk och beroende och/eller psykisk ohälsa, som syftar till permanent bostadsanskaffning.

Utifrån uppgifter inhämtade från socialtjänstrapporten 2023 beviljades insatserna Försöks-, tränings- eller jourlägenhet till 455 unika personer i hela staden, varav 387 var män och 111 kvinnor. Dessa siffror bedöms kunna förklaras med att könsuppdelningen mellan kvinnor och män aktuella för utredning eller insats registrerad med utredningstyp Vuxna missbruk under perioden 2019-2023 konstant har legat på 75 % män och 25 % kvinnor. Gällande personer aktuella inom socialpsykiatri över hela staden var könsuppdelningen 215 män och 166 kvinnor av totalt 381 beslut avseende försöks- eller träningslägenhet. Gällande målgruppen aktuella ärenden hos relationsvårdsteamerna var könsuppdelningen samma år 257 män och 1583 kvinnor av totalt 1840 ärenden över staden.

Utifrån redovisad statistik, och som ett led i att motverka otrygga bostadssituationer för våldsutsatta samt minska tiden som en person

bor på ett skyddat boende¹ önskar förvaltningen att en utredning kring möjligheten att våldsutsatta även ska inkluderas som en målgrupp för insatsen försökslägenhet görs. Alternativt utreda om våldsutsatta kan ges möjlighet att överta förstahandskontrakt från insatsen träningslägenhet. Detta för att säkerställa att riktlinjerna inte premierar en utsatt målgrupp där män är överrepresenterade, över en målgrupp där den största andelen är kvinnor.

Barnrättsanalys

I reviderade riktlinjer skrivs att biståndsbedömningen avseende bostadsanskaffning utgår från den vuxna biståndssökande personens behov, även i de fall där den personen har minderåriga barn. Vidare skrivs att eventuella barn inte är biståndssökande och ska då inte omfattas av bedömningen av personens rätt till bistånd. I riktlinjer anges att *boende ska vara anpassad efter barn* samt att *närhetsprincipen till viktiga platser för ett barn* som exempel på hur hänsyn till barnets bästa kan tas.

Enligt barnkonventionen artikel 3 ska alla åtgärder som berör barn, direkt eller indirekt, i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa. När en förälder eller annan närstående vuxen är aktuell hos socialtjänsten är barnets bästa inte styrande, men ska ändå vägas in i beslutet, även om utredningen utgår från den vuxnes behov och önskemål. Ansvarig handläggare behöver därför göra en särskild analys och bedömning avseende barnet bästa. Där ska det framgå hur och i vilken utsträckning beslutet påverkar barnet. Det ska också dokumenteras på vilket sätt barnets bästa och barnets synpunkter har beaktats. För att säkerställa att riktlinjerna följer barnkonventionen menar därför förvaltningen att ett förtydligande krävs. Förvaltningen föreslår även att det i riktlinjer anges att *erbjuda stöd i föräldrarollen* som ett exempel på hur barns bästa kan tas i beaktan. Detta för att säkerställa att riktlinjerna främjar ett barnperspektiv i förhållande till barnets trygghet och utveckling.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sin helhet. Särskilt positivt tycker förvaltningen att förslagen avseende krav på boendestöd och krisplan är då detta bedöms kunna bidra till boendestabilitet över tid. Förvaltningen tycker också att det är särskilt positivt att försökslägenhet kan beviljas utan krav på att tidigare haft träningslägenhet. Detta då det bedöms öka möjligheten till större stabilitet i den enskildes vardag utan att denne behöver flytta. Vidare tycker förvaltningen att det är särskilt positivt att det i föreslagna riktlinjer förtydligas att insatser inte villkoras med att

den enskilde gör ett åtagande om att vara drogfri eller följa en specifik behandlingsplan. Delvis då det varit otydligt i tidigare riktlinjer, men framförallt för att bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL) inte får villkoras mot att en person gör ett åtagande om att vara drogfri eller följa någon specifik behandlingsplan.

Det förenklar för förvaltningens verksamheter att bedöma kring de olika insatserna om skrivelsen *Allvarlig social problematik* tas bort, då denna skrivelse ur ett juridiskt perspektiv bedöms som vag. Förvaltningen bedömer också att det kommer förenkla för verksamheterna att det i förslaget görs en särskild skrivning i hyresavtalet i syfte att möjliggöra för socialtjänsten att kunna avsluta hyresförhållandet vid ett eventuellt avslut av bistånd. Vidare håller förvaltningen med om att avgränsningen i förhållande till målgruppen som är aktuell för insatser på grund av gängrelaterad kriminalitet och som kan vara föremål för hotbild är av vikt. Detta för att kunna säkerställa övriga hyresgästers trygghet.

Bedömning är att de nya riktlinjerna inte i någon större utsträckning kommer påverka det befintliga uppdraget för de tjänstepersoner som ansvarar för handläggning av insatsformerna. Detta då det redan finns befintliga strukturer och att verksamheterna redan nu i stor utsträckning arbetar i linje med de föreslagna riktlinjerna.

Förvaltningen vill dock lyfta att de nya riktlinjerna innebär att befintligt boendestöd behöver breddas då förslaget inkluderar de nya målgrupperna våldsutsatta och personer som skrivs ut från långvarig intuitions- eller kriminalvård. En breddning av boendestödet går i linje med införandet av den nya socialtjänstlagen. Bedömningen är dock att en breddning kommer att påverka de remitterande och utförande verksamheterna i form av ökade arbetsuppgifter och ansvar vilket kan komma att kräva mer resurser.

Förvaltningen ställer sig sammanfattningsvis positiv till förslag om reviderade riktlinjer för handläggning av försöks-, tränings- och Bostad Först lägenheter. Förvaltningen föreslår därmed att Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Toni Mellblom
Stadsdelsdirektör
Järva stadsdelsförvaltning

Susanna Juvas Hagbjörk
Avdelningschef
Järva stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Remiss - Reviderade riktlinjer för handläggning av försöks-, tränings- och Bostad Först lägenheter
2. Riktlinjer för handläggning av försöks-, tränings och Bostad Först-lägenheter
3. Följebrev Reviderade riktlinjer för handläggning av försöks-, tränings- och Bostad Först-lägenheter, KS 2024/1

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Toni Mellblom, Stadsdelsdirektör	2025-04-11
Susanna Juvas Hagbjörk, Avdelningschef	2025-04-11